

Pravni običaji v Slovencih.

Slovenci smo majhen in ubog narod, ki je bil sto let zatiran od močnejših sosedov; vendar pa jo vkljub vsemu zatiranju ohranil svojo individualnost. V tej dobi tujega nasiljstva zgubili smo mnogo: izumrli so marsikateri lepi običaji, ki so nam tako prav slikali naš narod v njegovem mišljenji, delovanji, trpljenji in veselji. Vendar pa je še mnogo takih narodnih svetinj ohranjenih med narodom, le zbirati jih je treba, inace morajo izumreti. In tako najdemo med našim narodom tudi še mnogo pravnih običajev, za katere smo se pa Slovenci doslej tako malo brigali. Sloveči možje vsih narodov priznali so veliko važnost takih pravnih običajev, nabirali jih pridno ter jih rešili pozabljivosti, kajti oni neso samo važni za zgodovino narodnega prava ampak za kulturno zgodovino naroda sploh. Iz njih spoznamo narodovo življenje, njega mišljenje, njega pravni stan — njegovo mnenje o pravnih stvareh sploh. Le čujmo, kaj piše Bogišič o važnosti nabiranja pravnih običajev: — Da je národno pravo isto kao in narodni jezik glavni dio národnog bića — da se isto kao in jezik neprestano u organičkome razvitka nalazi — da kao in jezik najbolje pokazuje čud in značaj pojedinoga naroda; jednom riječju: da je národno pravo u mnogome obziru sasvijem slično, pače jednake naravi sa narodnijem jezikom, to već na više mjesta izrekoše in Savigny in Gimm, a to isto in za njih mnogi drugi kazaše in opetovaše, tako da se je to mnijenje medju učenijem ljudima sasvijem udomačilo — radi tega mislim, da bi svako novo dokazivanje o toj stvari posve izlišno bilo.“

Običajno pravo razvijalo se je v jednakej vrsti z narodnim jezikom. Na običajno pravo (*jus consuetudinum*) bazira pisano pravo (*jus scriptum*), to zapazimo pri vseh in tedaj tudi pri slovanskih narodih. Najstarejši slovanski pravni spomenik, ruskaja pravda iz l. 1347, katerega primerja Maciejovski z Justinijanovo kodifikacijo bazira na pravnih običajih poljskih in zakonik srpskega carja Štefana Dušana iz l. 1349. kakor tudi črnogorski zakoniki raznih časov sestavljeni so na podlagi običajnega prava. Slavni Gimm zbral je nemške pravne običaje v 4 debele knjige. (Weisstümer, Göttingen 1840—1863.)

In koliko so v tem obziru že naši najbližnji sosedje Hrvatje storili! Dr. Bogišič sestavil je l. 1867 navod, kako naj se zapisujejo

pravni običaji. (Naputak za opisanje pravnijeh običaja, koji žive v narodu. Zagreb 1867.) Jugoslovanska akademija znanosti in umjetnosti izdala je njega navod v 4000 iztisih ter ga razdelila med Hrvate, Srbe in Bulgare. Zapisavali pa so pravne običaje duhovniki, učitelji in dijaki. Nabralo se je ogromno gradivo. L. 1874. izdal je Bogišič s pomočjo jugoslovanske akademije knjigo: „Zbornik sadašnjih pravnih običaja u južnih Slovena.“ Ta knjiga obsega 45 tiskanih pol v velicem formatu. Milo se stori človeku, ko vidi, da se v tej knjigi, ki je tako važna za kulturno zgodovino južnih Slovanov, tako malo ali tako rekoč nič ne omenja pravnih običajev slovenskih. Kar smo zamudili, moramo sedaj storiti.

(Konec prihodnjič.)

O pravni terminologiji.

Ausborgen, izposoditi si, na upanje vzeti.

„ (einem Anderen), na upanje dati, izposoditi komu.

Ausbrechen (vom Concurse), razglasiti se.

„ ausgebrochener Concurse, razglašeni konkurz.

Ausbruch (des Concurse), razglas konkurza.

Ausdrücklich, izrečno.

Ausfertigen, izdelati, sestaviti.

„ eine Quittung, dati pobotnico.

Ausfertigung einer Schrift, odpravek, izdelanje pisma.

„ zweifache Ausfertigung einer Schrift, dvojno izdanje pisma.

Ausfolgen, izročiti.

Ausführung, izpeljava.

Ausgedinge, izgovorjeni vžitek, (kos kruha).

Ausgedinger, vžitka izgovorilec.

Ausgleichen, poravnati se.

Ausland, inozemstvo, tuje dežele.

Ausländer, inozemec, zunajnik, (tujezemec).

Ausländisch, inostranski, tujodeželni.

Auslegen, den Sinn eines Gesetzes, einer Urkunde, iztolmačiti, razložiti pomen zakona ali pisma.